

Черничко Тетяна Володимирівна,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет

Черничко Станіслав Федорович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри товарознавства та комерційної діяльності,
Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ОЦІНКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

У статті здійснено узагальнення теоретичних положень і методичного забезпечення, спрямованих на вдосконалення аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. Проаналізовано кількісні та якісні характеристики діяльності підприємств Закарпатської області. Досліджено динаміку фінансових результатів підприємств за видами економічної діяльності та за територіальними ознаками.

Ключові слова: підприємства, фінансовий результат, прибуток, фінансові ресурси.

ВСТУП

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки діяльність підприємств зорієнтована на отримання максимально можливої економічної вигоди та знаходить свій прояв у фінансових результатах.

Фінансовий результат є узагальненням всіх аспектів діяльності підприємства – його конкурентоспроможності, рівня технологічного забезпечення, організації виробництва, ефективності системи менеджменту, контролю за рівнем витрат, ефективності операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Позитивні значення фінансових результатів (прибуток) є джерелом розширеного відтворення виробництва безпосередньо самого підприємства, економіки регіону та країни загалом. В рамках управління фінансами підприємств забезпечення позитивного фінансового результату (прибутку) займає одну з ключових позицій, тому він завжди був і залишиться важливим об'єктом наукових досліджень.

Останнім часом в умовах збільшення кількості збиткових підприємств актуальність цього напрямку досліджень ще більше зросла, що зумовлено потребою пошуку резервів зростання прибутковості підприємств. З'ясування сутності і значення фінансових результатів нерозривно пов'язано з дослідженнями різних економічних шкіл щодо вирішення даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та аналізу фінансового результату підприємств розглядаються на теоретичному й методологічному рівнях у роботах таких вітчизняних і закордонних учених-економістів: Г. Азаренкової, Б. Данилишина, І. Бланка, Н. Бреславцевої, Ф. Бутинця, В. Гриньової, Т. Клебанової, В. Ковальова, Б. Коласса, М. Крейніної, О. Пушкаря, О. Терещенка та інших.

Питаннями формування й управління фінансовими результатами підприємств регіону займалися провідні вітчизняні та зарубіжні науковці: Л. І. Абалкін, П. М. Аламп'єв, В. Г. Архипов, О. І. Барановський, Б. В. Буркинський, З. С. Варналій, І. М. Вахович, М. П. Войнарченко, З. В. Герасимчук, В. М.

Геєць, С. Ю. Глаз'єв, Т. В. Гринько, Т. В. Дороніна, Л. О. Дробозіна, В. М. Єрмолаєв, М. М. Єрмошенко, Г. В. Задорожний, С. П. Запотоцький, В. І. Захарченко, М. А. Коваленко, О. М. Ковалюк, С. Б. Колодинський, В. В. Максимов, Я. Б. Олійник, В. М. Осипов, Г. А. Пастернак-Таранушенко, І. М. Репіна, Л. А. Романова, В. В. Савалей, І. Л. Сазонець, В. К. Сенчагова, Д. М. Стеченко, В. К. Симоненко, А. І. Сухоруков, І. Г. Ткачук, О. С. Федонін.

Узагальнення й аналіз опублікованих за даною проблематикою робіт дозволили зробити висновок про те, що питання розробки методичного забезпечення щодо вдосконалення управління фінансовим результатом підприємства недостатньо розроблені як у науковому, так і в практичному аспектах, що і зумовило вибір напрямку дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення та подальший розвиток теоретичних положень і методичного забезпечення, спрямованих на вдосконалення аналізу фінансових результатів діяльності підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основною метою розвитку регіону згідно Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 року та Програми економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2013 рік та основних напрямів розвитку на 2014 і 2015 роки [1] є зменшення соціально-економічних міжрегіональних диспропорцій, забезпечення всіх складових людського розвитку, зміцнення потенціалу міст та районів, створення умов для забезпечення сталого економічного зростання на основі ефективного функціонування реального сектору економіки. Це є можливим через залучення інвестицій в усі галузі економіки, підтримку та розвиток пріоритетних сфер діяльності, малого підприємництва, розвиток трансграничного співробітництва та формування сучасної інфраструктури.

Одним з вагомих напрямів розвитку економіки регіону є поживлення економічної діяльності та покращення фінансових результатів підприємницької

діяльності. Кількість підприємств в області за останні роки має незначну тенденцію до збільшення, а саме зросла з 5627 підприємств у 2012 році до 6024 – в 2013 році [2, 3].

За даними Головного управління статистики у Закарпатській області станом на початок 2014 року найбільшу частку серед підприємств області займають

суб'єкти торгівлі – 22,6%, сільського та лісового господарства – 20,1%, промисловості – 16,1%, операцій з нерухомим майном – 9,0%.

Кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, середньорічна кількість найманих працівників та осяг реалізованої продукції наведено в табл. 1.

Таблиця 1.

Основні показники роботи підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності Закарпатської області

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, од.	60	37	44	45	47
Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн. грн.	16411,7	20199,0	26373,3	27533,7	30026,3
Середньорічна кількість найманих працівників, осіб	103476	99519	95856	88771	83815

Джерело: Головне управління статистики у Закарпатській області // <http://www.uz.ukrstat.gov.ua>

За даними таблиці 1 спостерігається значне коливання кількості підприємств на 10 тис. осіб населення, зокрема: різке зниження кількості підприємств в 2010 році в порівнянні з 2009 роком (з 60 до 37 підприємств) та незначне зростання в 2011-2013 рр. (з 44 до 47 одиниць). Помітним є постійне зростання обсягів реалізованої продукції, а саме в 2009 році він дорівнював 16412 млн. грн., а в 2013 році – 30026,3 млн. грн., тобто зріс на 13614,3 млн. грн.

Спостерігається також зменшення середньорічної кількості найманих працівників. У

порівнянні з 2009 роком у 2013 році даний показник зменшився на 19661 особу, що могло бути спричинено зменшенням кількості підприємств та оптимізацією їх кадрової політики. Однак визначення показника середньої кількості зайнятих працівників на одному підприємстві не повністю підтверджує тенденції щодо зменшення кількості найманих працівників. Зокрема спостерігається зростання кількості працівників в 2012 році в порівнянні з 2011 на 2 особи, і зменшенням в 2013 році на 2 особи в порівнянні з 2012 роком (рис. 1).

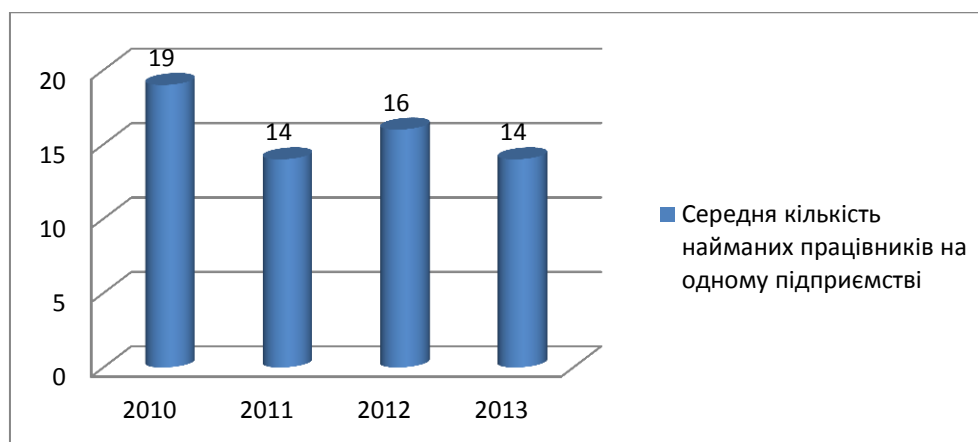

Рис. 1. Динаміка зміни середньої кількості найманих працівників на одному підприємстві Закарпатської області

Для більш детального аналізу стану підприємств області розглянемо обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності (табл. 2). За даними таблиці 2 можна стверджувати що за період 2009-2013 рр. збільшилися номінальні обсяги реалізованої продукції практично за всіма видами економічної діяльності.

Найбільшу частку в 2013 році у структурі займає торгівля – 52,5%, промисловість – 33,5%, транспорту та зв'язку – 3,0%, будівництво – 3,0%.

Аналіз динаміки фінансових результатів підприємств Закарпатської області свідчить про

збитковість їх діяльності за період 2009-2010 рр. та зміну ситуації в 2011-2013 рр.

В процесі аналізу результатів діяльності підприємств області за 2011-2013 рр. встановлено, що за ці роки більше 72% підприємств були прибутковими. В 2013 році спостерігалось зростання кількості прибуткових підприємств. Прибуток підприємств в 2013 р. становив 116998,5 тис. грн. Але необхідно відмітити, що хоча у 2013 році зросла частка прибуткових підприємств у загальній їх сукупності, проте сума отриманого прибутку зменшилась (у порівнянні з 2011 роком) більш ніж в тричі (табл. 3).

Таблиця 2.

Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності [4], (тис. грн.)

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Сільське, лісове та рибне господарство	313047,4	349962,2	537193,3	633041,7	721743,2
Промисловість	5837562,8	7067323,8	8812072,6	9656389,6	10050726,5
Будівництво	710393,1	48645,6	569542,9	1076056,7	889792,7
Торгівля	7987633,8	10612658,2	14396711,4	13747309,6	15762581,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	643340,7	730757,2	994962,9	990924,8	907146,1
Тимчасове розміщення й організація харчування	103476	99519	95856	488590,3	680783,1
Операції з нерухомим майном	493014,9	497558,8	577704,1	293641,7	300144,5
Освіта	8320,5	7956,6	10893,1	12303,9	14790,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	183147,6	204936,7	220228,6	265929,1	297416,7
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	75891,3	86308,7	98244,8	10169,5	7239,4
Усього	16411700,3	20199038,8	26373309,8	27533723,2	30026274,1

Джерело: Головне управління статистики у Закарпатській області // <http://www.uz.ukrstat.gov.ua>

Таблиця 3.

Фінансові результати від звичайної діяльності підприємств Закарпатської області до оподаткування [5]

Рік	Фінансовий результат (сальдо), тис. грн.	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		Частка, %	Фінансовий результат, тис. грн.	Частка, %	Фінансовий результат, тис. грн.
2009	-350442,7	74,9	532600,8	25,1	883043,5
2010	-90406,9	64,9	573049,8	35,1	663456,7
2011	370641,7	72,2	893009,2	27,8	522367,5
2012	181488,8	72,5	751302,0	27,5	569813,2
2013	116998,5	73,2	989609,5	26,8	872611,0

Джерело: Головне управління статистики у Закарпатській області // <http://www.uz.ukrstat.gov.ua>

Аналіз динаміки фінансових результатів до оподаткування по містах та районах Закарпатської області доводить погіршення економічної ситуації в окремих з них (табл. 4).

Протягом аналізованого періоду (2011-2013 рр.) спостерігається зростання обсягів прибутку підприємств, які функціонують у м. Ужгород (в 2,7 рази), м. Хуст (в 2,4 рази) та Хустському районі (підприємства регіону завершили 2013 р. з прибутками в розмірі 1988,9 тис. грн. на відміну від 2011 року, коли збитки склали 2431,1 тис. грн.).

У негативному напрямі змінилась ситуація в таких територіальних одиницях, як: м. Мукачево (у 2011 році прибуток – 200540,6 тис. грн., у 2013 році фінансові результати діяльності підприємств мали від'ємне значення – 17200,2 тис. грн. становили збитки), м. Чоп (обсяг прибутків підприємств зменшився в 1,7 рази), Виноградівський район (обсяг прибутків підприємств зменшився в 1,3 рази), Ужгородський район (обсяг прибутків підприємств зменшився в 2,5 рази), Мукачівський район (у 2011 році прибуток 5193,6 тис. грн., у 2013 році збиток підприємств регіону становив 51364,1 тис. грн.).

Найменша частка підприємств, які завершили 2013 р. з прибутками, функціонує в м. Ужгород – 61,3% (проте спостерігається тенденція до покращення ситуації в порівнянні з 2011 роком, коли частка прибуткових підприємств становила 58,7%).

Однією з вагомих причин погіршення фінансових результатів діяльності підприємств Закарпатської області стало зростання величини операційних витрат, що зумовлює необхідність проведення аналізу динаміки показника рентабельності операційної діяльності підприємств (табл. 5).

Приведені дані свідчать, що результат від операційної діяльності підприємств Закарпатської області відображає поступовий перехід від збитковості (2009-2010 рр.) до позитивного значення результатів від операційної діяльності (2011-2012 рр.).

Витрати операційної діяльності стрімко зростають у 2010 р. та стабілізуються в 2011-2012 рр. Зростання обсягів прибутку та зменшення витрат операційної діяльності в сукупності призвело до підвищення рівня рентабельності у 2011 р. до 4,6%, але в 2012 р. цей показник зменшився до 3,9%.

Позитивною є тенденція до зменшення операційних витрат до рівня 58,6 коп. на одну гривню реалізованої продукції.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На діяльність підприємств Закарпатської області значний вплив спричиняє політична та економічна ситуація в країні, ситуація на ринку, особливості

регіону, кількість конкурентів як на вітчизняному, так і на світовому ринках.

На сьогодні у Закарпатській області спостерігається збільшення кількості підприємств, викликане лібералізацією державної політики у

питаннях відкриття бізнесу. На жаль, в області зберігається тенденція до збільшення кількості фінансово-неспроможних підприємств, у 2009-2013 рр. їх частка була більше 25%.

Таблиця 4.

Фінансові результати підприємств до оподаткування по містах та районах Закарпатської області [6]

	2011 р.		2013 р.	
	Фінансовий результат, тис. грн.	Частка підприємств, які одержали прибуток, %	Фінансовий результат, тис. грн.	Частка підприємств, які одержали прибуток, %
Закарпатська обл.	370641,7	72,2	116998,5	73,2
м. Ужгород	16424,5	58,7	44585,2	61,3
м. Берегово	1808,7	67,3	19402,7	75,6
м. Мукачево	200540,6	74,1	-17300,2	73,9
м. Хуст	5425,3	69,0	13184,7	70,1
м. Чоп	6737,0	66,0	3939,1	75,9
Берегівський	4371,2	84,0	3717,6	86,5
Великобerezнянський	876,5	81,7	1748,9	78,7
Виноградівський	19141,1	92,5	7576,3	90,7
Воловецький	-284,8	78,9	622,5	85,5
Іршавський	4067,3	85,3	-2639,4	80,1
Міжгірський	-19057,8	69,1	248,7	64,3
Мукачівський	5193,6	84,0	-51364,1	80,6
Перечинський	13715,2	67,6	32055,3	68,0
Рахівський	-1336,1	66,1	-1375,0	72,5
Свалявський	-6939,8	65,6	1882,4	69,3
Тячівський	7815,4	81,7	10677,5	85,7
Ужгородський	113890,9	70,8	46734,5	71,4
Хустський	-2431,1	79,6	1988,9	73,7

Таблиця 5.

Результат, витрати та рентабельність операційної діяльності підприємств Закарпатської області [7]

Рік	Результат від операційної діяльності, тис. грн.	Витрати операційної діяльності, тис. грн.	Рівень рентабельності (збитковості), %	Операційні витрати на одиницю реалізованої продукції, коп./грн.
2009	-350442,7	364540,1	1,7	97,5
2010	-90406,9	19607662,6	2,6	97,1
2011	769831,5	16767182,5	4,6	63,6
2012	628121,5	16141553,0	3,9	58,6

Джерело: Головне управління статистики у Закарпатській області // <http://www.uz.ukrstat.gov.ua>

На початок 2014 року найбільшу частку серед підприємств Закарпатської області займають підприємства торгівля – 52,5%, промисловості – 33,5%, транспорту та зв'язку – 3,0%, будівництво – 3,0%.

Помітним є постійне зростання номінальних обсягів реалізованої продукції: в 2009 році він дорівнював майже 16412 млн. грн., а в 2013 році – 30026,3 млн. грн., тобто зріс приблизно в 2 рази.

Протягом аналізованого періоду спостерігається зменшення середньорічної кількості найманих працівників. За період 2009-2013 рр. даний показник зменшився на 19661 особу, що спричинено зменшенням загальної кількості підприємств (кількість підприємств на 10 тис. населення зменшилась з 60 (у 2009 році) до 47 (у 2013 р.)).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Програму економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2013 рік та основні напрями розвитку на 2014 і 2015 роки / Закарпатська обласна державна адміністрація [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/498.htm>.

2. Кількість підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності у 2012р / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/struct/2013/kil_pdr_2012.pdf.

3. Кількість підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності у 2013р / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/struct/2014/kil_pdr_2013.pdf.

4. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/struct/2014/obsag_real_2013.pdf.

5. Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/fin/2014/fin_res_econ_2013.pdf.

6. Фінансові результати підприємств до оподаткування по містах та районах / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/fin/2014/fin_res_mist_2013.pdf.

7. Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності / Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/fin/2013/rentab_econ_2012.pdf.

Черниченко Татьяна Владимировна, Черниченко Станислав Федорович

ФИНАНСОВЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПАНИЙ ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ: ОЦЕНКА И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ

Целью статьи является обобщение и дальнейшее развитие теоретических положений и методического обеспечения, направленных на совершенствование анализа финансовых результатов деятельности предприятий. Проанализированы количественные и качественные характеристики деятельности предприятий Закарпатской области. Исследована динамика финансовых результатов предприятий по видам экономической деятельности и по территориальному признаку.

Ключевые слова: *предприятия, финансовый результат, прибыль, финансовые ресурсы.*

T. Chernychko, S. Chernychko

FINANCIAL RESULTS OF THE ACTIVITIES OF TRANSCARPATHIAN ENTERPRISES: ASSESSMENT AND PREDICTION

The article aims at summarizing and further development of theoretical positions and methodological support to improve the analysis of the financial performance of companies. The analysis of quantitative and qualitative characteristics of enterprises of Transcarpathian region have been made. The dynamics of the financial results of enterprises by economic activity and a territorial basis has been investigated.

Key words: *businesses, financial result, income and financial resources.*

Одержано: 05.06.2014 р.